Vesiliikennelain kokonaisuudistus

Hallituksen esitys vesiliikennelaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 197/2018 vp

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖ

Tausta

Miksi uudistus?

- Nykyinen vesillä liikkujan käyttäytymistä koskeva sääntely on hajallaan eri laeissa, asetuksissa ja alemman asteisessa sääntelyssä, osittain vanhentunutta eikä täytä perustuslain vaatimuksia – nyt tavoitteena sääntelyn ajanmukaistaminen ja sujuvoittaminen
- Nykyisen vesiliikennelain tarkoitus ja kohderyhmä vaikeaselkoinen (sisältänyt alkuaan myös markkinavalvontaa) – tavoitteena yhä vesillä liikkumisen turvallisuus, mutta kohderyhmänä selkeästi vesillä liikkujat vrt. tieliikennelaki (ei esim. veneiden myyjät, maahantuojat)
- Viranomaisten roolit ovat hajanaiset (samasta asiasta nykyisin useita päättäjiä, valvonnan tarkoitus auki) – tavoitteena selkeyttäminen
- Veneilijät eivät tunne riittävästi vesiliikenteen liikennesääntöjä – nyt liikennesäännöt ja sanktiot yhteen lakiin
- Merilain ja vesiliikennelain suhde toisiinsa epäselvä –merilaki koskee pääasiassa kauppamerenkulkua, mutta tapauskohtaisesti voi soveltaa veneilyyn (oikeuskäytäntö kuitenkin osoittanut, ettei merilain päällikkösääntelyä ankarine sanktioineen voi soveltaa veneilyyn). Toisaalta mm. vesiliikennelain liikennesäännöt koskevat myös kauppamerenkulkua – nyt sääntelyn suhdetta toisiinsa selkeytetään
- Veneilyn oman päällikkösääntelyn puute haittaa valvontaa ja automaation edistämistä – tavoitteena turvallisuus (valvontakeinojen parantaminen) ja automaation edistäminen
- Vuokravenesääntely on hyvin byrokraattista katsastus- ja teknisine määräyksineen (kansallista sääntelyä) – tavoitteena veneilyharrastuksen ja uuden liiketoiminnan helpottaminen sekä jakamistalouden mahdollistaminen turvallisuudesta tinkimättä
- Vesiliikenteen sanktiot eivät ole ajanmukaisia. Tieliikenteessä parhaillaan sanktiouudistus vireillä (rikesakoista liikennevirhemaksuihin) – tavoitteena sanktiojärjestelmän päivittäminen

Keskeiset ehdotukset 1

1.Vesiliikenteen liikennesääntöjen uudistaminen ja kokoaminen yhteen lakiin

.

- Vesillä liikkujan käyttäytymisen periaatteet ja yleiset säännöt kirjattu
- Sääntelyn pohjana kv. Meriteiden säännöt - jo 1970-luvulta asti Suomeakin sitova kv. sopimus (yhteen törmäämisen ehkäiseminen). Koskee kaikkia vesilläliikkujia tietyillä vesialueilla, kuten avomerellä. Sellaisenaan sovellettava – siksi esityksessä myös viittauksia ko. sopimuksen kohtiin
- Muita alueita kuten kanavia (ml. Saimaan kanavaa), avoimia siltoja ja sisävesiä koskevat säännöt koottu osaksi kokonaisuutta sujuvoittaen samalla ao. sääntelyä
- Vaikutukset: Selkeyttää sääntelyä, lisää ymmärrystä oikeaan vesillä liikkumiseen ja lisää siten turvallisuutta

2. Huviveneiden uusi päällikkösääntely

- Päällikkö = henkilö, joka tosiasiallisesti ohjailee tai hallitsee vesikulkuneuvoa (ei tarvitse olla vesikulkuneuvossa, mutta vastuut samat)
- Päällikön vastuulla se, että : a. matkustajilla pelastusliivit puettuna olosuhteiden, kuten sään tai aallokon niin vaatiessa, b. vesikulkuneuvo turvallinen aiotulle matkalle, c. moottoriveneen ja yli 5 m purjeveneen varusteet kunnossa ja helposti saatavilla ja d. merikarttoja käytettävissä jos matka edellyttää reitinsuunnittelua
- Vastuut lähtökohtaisesti samat kuin kauppamerenkulussa merilaissa, mutta sääntely kevyempää ja sanktiot lievemmät (vesiliikennerikos, sakko)
- Vaikutukset: Edistää vastuullisuutta ja turvallisuutta, helpottaa valvontaa (nykyisin vain kuljettaja vastuussa ja säännöksiä voidaan kiertää), helpottaa automaation käyttöönottoa

Keskeiset ehdotukset 2

3. Vuokravenesääntelyn keventäminen

- Nykyisin 2 määritelmää – miehitetty vuokravene (esim. taksivenetoiminta) ja miehittämätön vuokravene (pelkän veneen vuokraustoiminta) – kaikki vuokraveneet katsastettava ja kaikkea veneen vuokrausta on pidetty kauppamerenkulkuna ankarine vastuineen
- HE: Vuokravenetoiminnalla tarkoitetaan enää vain miehitettyä vuokravenetoimintaa eli Vuokraveneen määritelmä = miehitettynä vuokrattu, 2,5 m – 24 m pitkä moottorivene, jonka moottoriteho väh. 15 kilowattia (n. 20 hv) tai purjevene väh. 5,5 m pitkä (soutuvene tai vesiskootteri ei ole vuokravene nykyäänkään – voi jatkossakin vapaasti vuokrata)
- Kaikkien vuokraveneiden katsastuksista luovutaan – ilman miehistöä vuokrattavat veneet tavallisiksi huviveneiksi (tavallisilla veneillä ei ole ollut eikä esitetä katsastusvaatimuksia, uusien huviveneiden kuitenkin yhä täytettävä huvivenelain tekniset vaatimukset)
- Ehdotetussa laissa kuitenkin itse veneiden turvallisuuden vuoksi perälautana veneen vuokralle antajaa koskevat yleiset velvoitteet - luovuttajan vastuu luovutushetkellä veneen turvallisuudesta ko. vesialueelle ja sen olosuhteisiin, vastuu riittävästä opastuksesta veneen turvalliseen käyttöön- ja mahdollisuus Traficomille antaa jatkossa teknisiä määräyksiä mm. kaikista vuokralle tarjottavista veneistä ja niiden laitteista ja varusteista
- Miehitetty vuokravenetoiminta jää yhä kauppamerenkulun piiriin, johon sovelletaan merilain ankaria päällikkösäännöksiä, mutta sääntelyä täsmennettäisiin. Ankara vastuusääntely koskee toimintaa, jossa miehitettyä vuokravenettä käytetään tulonhankkimistarkoituksessa korvausta vastaan. Poikkeus: Purjehduskoulutustoimintaan (ja muuhun veneen käyttöä koskevaan koulutukseen) ja meripelastuksen koulutustoimintaan ei kuitenkaan sovellettaisi merilakia vaikka siinä olisi tulonhankkimistarkoitus
- Miehitetyssä vuokravenetoiminnassa yhä nykyiset pätevyysvaatimukset - vuokraveneen kuljettajankirja vaadittaisiin jos miehitettyä vuokravenettä käytetään tulonhankkimistarkoituksessa korvausta vastaan. Myös pätevyysvaatimuksissa poikkeus: purjehduskoulutustoiminnassa ja meripelastuksen koulutustoiminnassa ei tarvitsisi kuljettajankirjaa vaikka siinä olisi tulonhankkimistarkoitus
- Purjehdus- ja meripelastuskoulutustoiminnassa sekä satunnaisessa, ei-ammattimaisessa vuokravenetoiminnassa sovelletaan jatkossa kuitenkin uuden vesiliikennelain (huviveneen) päällikkösääntelyä sanktioineen ja vaaratilanteissa rikoslakia (liikenneturvallisuuden vaarantaminen ym)
- Vaikutukset: mahdollistaa veneilyharrastuksen yhä useammalle, jakamistalouden ja uusien palveluiden synnyn, keventää viranomaistoimintaa ja vähentää hallinnollista taakkaa, helpottaa meripelastustoimeen ja muuhun vapaaehtoistoimeen liittyvää veneenvuokrausta

Keskeiset ehdotukset 3 ja muut ehdotukset

4.Sanktiojärjestelmän ajanmukaistaminen ml. liikennevirhemaksujärjestelmän toteuttaminen TLL:n mallin mukaan

- Eri säädöksissä olleet sanktiot kootaan vesiliikennelakiin
- Rikoslakia (RL) sovelletaan yhä aina jos teko omiaan aiheuttamaan vaaraa toisen henkilön turvallisuudelle (liikenneturvallisuuden vaarantaminen)
- Uuden vesiliikennelain vesiliikennerikos – lievemmistä teoista, joihin RL liian järeä, mutta liikennevirhemaksu ei sovellu (esim. lievät päällikkösääntelyn ja veneen luovuttajaa koskevan sääntelyn rikkomukset ja merenkulun turvalaitteisiin kohdistuvat teot - päiväsakko)
- Liikennevirhemaksujärjestelmän toteuttaminen – lähtökohdat samat kuin tieliikennelain uudistuksessa- OM:n Oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa vuosille 2013 – 2025 (hallituksen kivijalkahanke) todettu tarve vähentää rikosoikeudellisia sanktiota ja selvittää hallinnollisten sanktioiden käyttöönotto
- Liikennevirhemaksu lähtökohtaisesti hallinnollinen sanktio, lievimmistä teoista, pohjana nykyinen rikesakkolaki, teot arvioitu uudestaan (esim. liikennesääntöjen ja valo-opasteiden noudattamatta jättäminen)
- Itse maksut lähtökohtaisesti saman tasoiset kuin nykyisessä rikesakkolaissa (nousua 40 eurosta 70 euroon vain kansainvälisen huviveneenkuljettajankirjan esittämisvelvoitteen rikkomisesta, kanavarikkomukset lievenevät päiväsakoista rikesakoiksi)
- Otettu huomioon tieliikennelakiehdotusta koskevat eduskunnan PeVL:n ja LaVL:n lausunnot – vesikulkuneuvokohtaista liikennevirhemaksua ei toteutettaisi, koska automaattivalvonta vesillä ei vielä mahdollista tarkkaa päällikön kuvaamista siten kuin tieliikenteessä (vain rekisteritunnuksen). Automaation kehittyessä (dronit ym) voidaan helpommin muuttaa lakia kun jo nyt muutettu tietojärjestelmät
- Laki voimaan samanaikaisesti TLL:n kanssa 1.6.2020, koska poliisin tietojärjestelmämuutos (rikesakoista luopuminen liikenteessä) pitää toteuttaa yhteisenä

Muut ehdotukset

- Vesiväylien merkitsemistä ja vesiliikenteen ohjaamista (merenkulun turvalaitteet, liikennemerkit, valo-opasteet) koskevan sääntelyn yhteen kokoaminen
- Vesiliikenteen alueellisten ja vesikulkuneuvotyyppiä koskevien kieltojen ja rajoitusten sääntelyn ajanmukaistaminen (viranomaisten työnjakouudistus- tehtävät keskitetään TrafiCom:lle)
- Vesikulkuneuvojen rekisteröintivelvollisuutta koskevan sääntelyn ajanmukaistaminen (ml. Vesikulkuneuvorekisterilain kumoaminen)
- Huvialuksia koskevat nykyiset pätevyysvaatimukset (siirto laivaväkilaista tähän lakiin, kv. sääntelyä, isot alukset, ei ammattimaista)